



ҚАЗАҚСТАН ҰЛТТЫҚ БАНКІ

# САЛАЛЫҚ КОНЪЮНКТУРАЛЫҚ ШОЛУ

Кәсіпорындар пікіртерімінің нәтижесі

(салалар: тау-кен өндірісі және өңдеу өнеркәсібі, құрылыс, сауда, көлік және қоймада сақтау, ауыл шаруашылығы)

2024 жылғы III тоқсан

Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің  
Ақша-кредит саясаты департаменті

## Жалпы ақпарат

### I. Экономикалық жағдайларды бағалау:

- саладағы бәсекелестік (4 бет)
- инвестициялық белсенділік жағдайы (5 бет)
- валюта бағамының әсері (6 бет)
- кредиттеу шарттары (7-8 бет)

### II. Кәсіпорындар қызметінің көрсеткіштерін бағалау

- сұраныс пен бағаларға шолу (9 бет)
- өндірістік қуаттың жүктеме деңгейі (10 бет)
- кәсіпорындардың қаржылық көрсеткіштері (11-13 бет)
- саладағы борыштық ауыртпалық (14 бет)
- еңбекақы мен жұмыспен қамту (15 бет)

## Қорытынды

**Пікіртерім жөніндегі мәлімет**

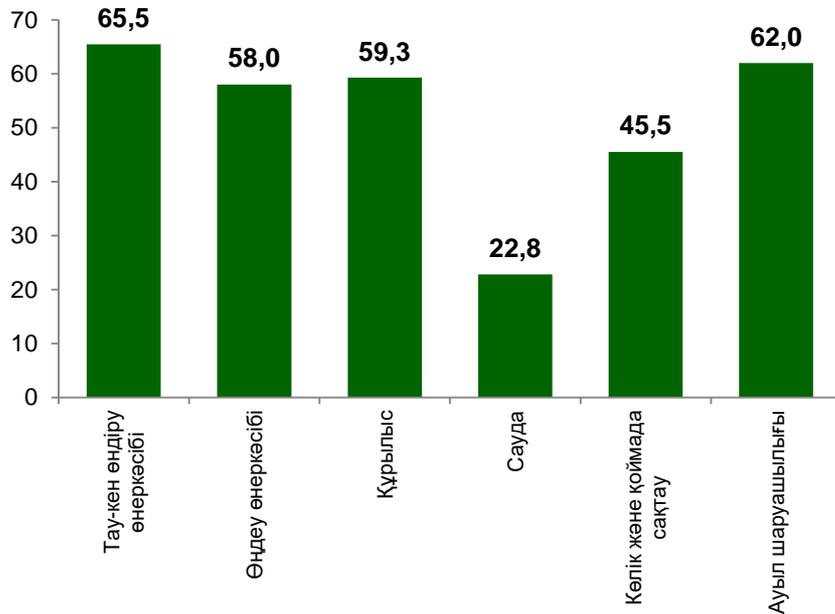
Пікіртерім мақсаты	➤ Салалардың бизнес конъюнктурасындағы негізгі үрдістерді анықтау
Респонденттер	➤ Кәсіпорындардың басшылары, қаржы бөлімдерінің қызметкерлері
Пікіртерім әдісі	➤ Сауалнама
Пікіртерім жүргізу кезеңі	➤ 2024 жылғы 3-тоқсан
Мониторингке қатысушы кәсіпорындар саны	➤ 3438

**Іріктеме туралы мәлімет**

Тау-кен өндіру өнеркәсібінің кәсіпорындары	➤ 220
Өңдеу өнеркәсібінің кәсіпорындары	➤ 786
Құрылыс кәсіпорындары	➤ 329
Сауда саласының кәсіпорындары	➤ 941
Көлік және қоймада сақтау кәсіпорындары	➤ 268
Ауыл шаруашылығы	➤ 187

**Іріктеме бойынша кәсіпорындардың барлығы** ➤ **2731**

1-график. Ірі және орта кәсіпорындардың үлесі, %



**Тау-кен өндіру өнеркәсібі** бойынша іріктеме негізінен ірі және орта кәсіпорындармен (65,5%) ұсынылған, олардың ішінде ең көп үлес мұнай мен табиғи газды, металл кендерін өндіру кәсіпорындарына, сондай-ақ салада техникалық қызмет көрсететін кәсіпорындарға тиесілі.

**Өңдеу өнеркәсібіндегі** ірі және орта кәсіпорындар салада пікіртерімге қатысқан кәсіпорындардың жалпы санынан **58,0%-ды** құрайды. Салада ең үлкен көлемді металлургия өнеркәсібі кәсіпорындары өндіреді.

**Ауыл шаруашылығы мен құрылыста** да ірі және орта кәсіпорындар басым (тиісінше **62,0%** және **59,3%**).

**Көлік пен қоймада сақтауда** іріктеменің жартысына жуығы ірі және орта кәсіпорындардан (**45,5%**) тұрады, олардың көпшілігі мұнай мен мұнай өнімдерін магистральдық құбырлар арқылы тасымалдау қызметін көрсетеді. Олардың ішінде табиғи монополиялар субъектілерінің тізілімінен көптеген кәсіпорындар бар.

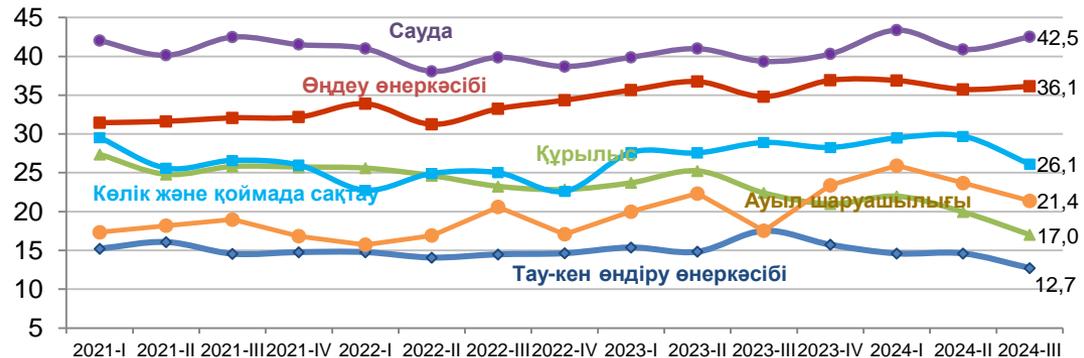
**Саудада** іріктемедегі ірі және орта кәсіпорындардың үлесі жалпы жиынтықтағы сияқты жоғары емес (**22,8%**).

2024 жылғы 3-тоқсанда сауда мен өңдеу өнеркәсібінде бәсекелестіктің маңыздылығы артты.

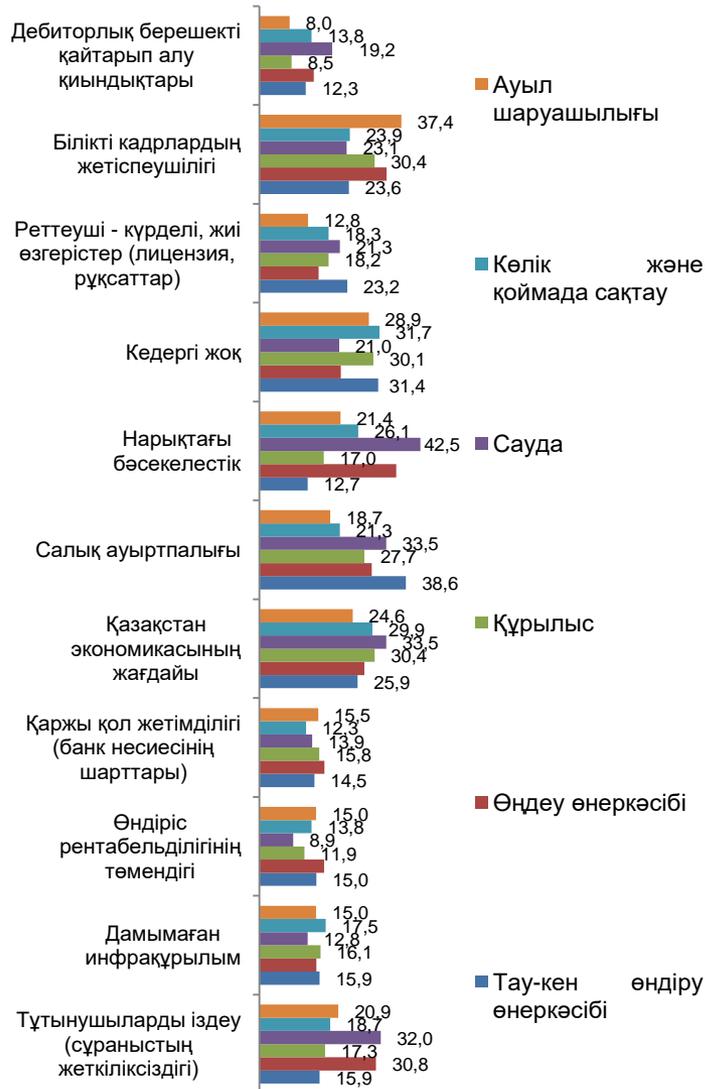
**Сауда** нарықтық бәсекелестік мейлінше әсер ететін сала болып қалуда, мұнда кәсіпорындардың **42,5%-ы** оның өз бизнесіне әсерін сезінуде.

**Өңдеу өнеркәсібінде** мұндай кәсіпорындардың үлесі **36,1%**, көлікте және қоймада сақтауда – **26,1%**, ауыл шаруашылығында – **21,4%**, құрылыста – **17,0%**, ал **тау-кен өндіру өнеркәсібінде** **12,7%** болды.

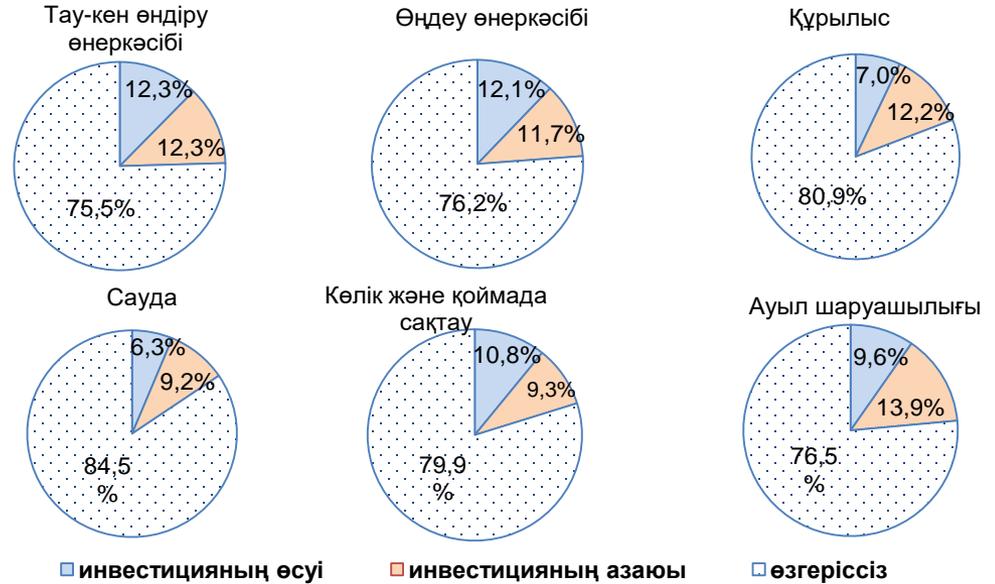
2-график. Нарықтық бәсекелестікті кедергі ретінде көрсеткен кәсіпорындардың үлесі, %



3-график. Кәсіпорындардың инвестициялық белсенділігін шектеуші факторлар, %



4-график. Кәсіпорындардың келесі 12 айдағы инвестициялау деңгейінің өзгерісі бойынша күтулері, %

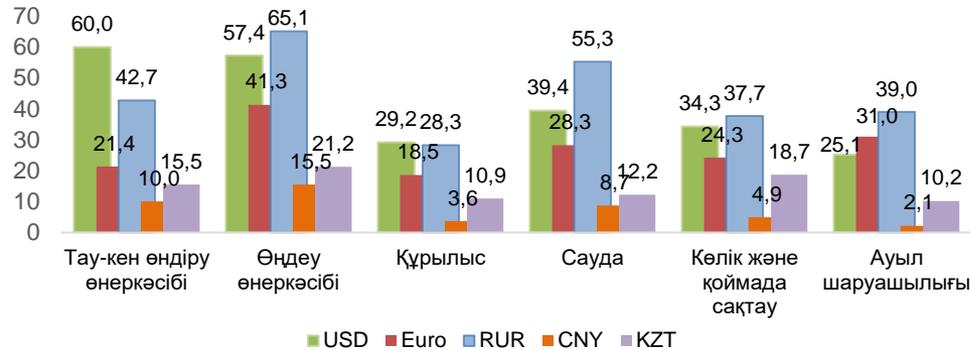


2024 жылғы 3-тоқсанда көптеген кәсіпорындардың пікірі бойынша **нарықтық бәсекелестік** және **Қазақстан экономикасының жай-күйі** бизнесті жүргізудегі негізгі кедергі болды.

Сауда және өңдеу өнеркәсібі кәсіпорындары **нарықтық бәсекелестікті** басты қиындық деп атайды. Көбінесе тау-кен өндіру өнеркәсібі кәсіпорындары мен ауыл шаруашылығы үшін тиісінше **салық ауыртпалығының деңгейі** мен **білікті кадрлардың жетіспеушілігі**, ал құрылыс кәсіпорындары, көлік және қоймада сақтау үшін **экономиканың жай-күйі** кедергі болып табылады.

Келесі 12 айда барлық сала бойынша қаржыландыру негізінен бұрынғы көлемде сақталады, бұл ретте қаржыландырудың ең көп ұлғаюы тау-кен өндіру және өңдеу өнеркәсібінде жоспарлануда. Инвестициялардың ең көп қысқаруы ауыл шаруашылығында күтілуде.

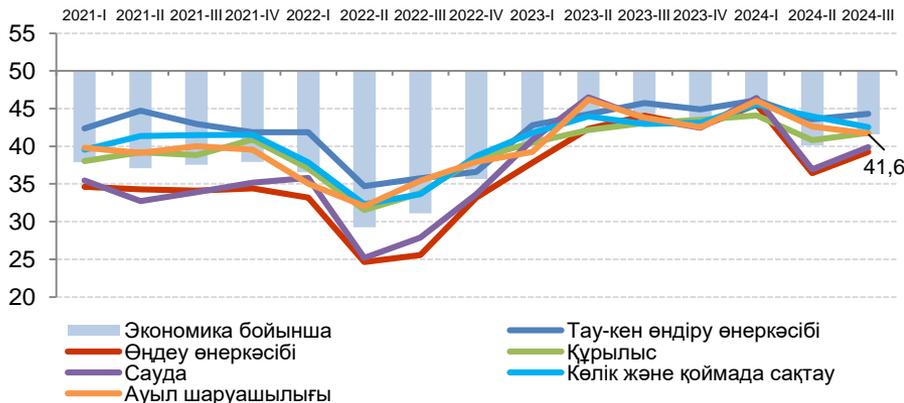
**5-график. Есеп айырысуда шетел валютасын қолдану (кәсіпорындардың үлесі, %)**



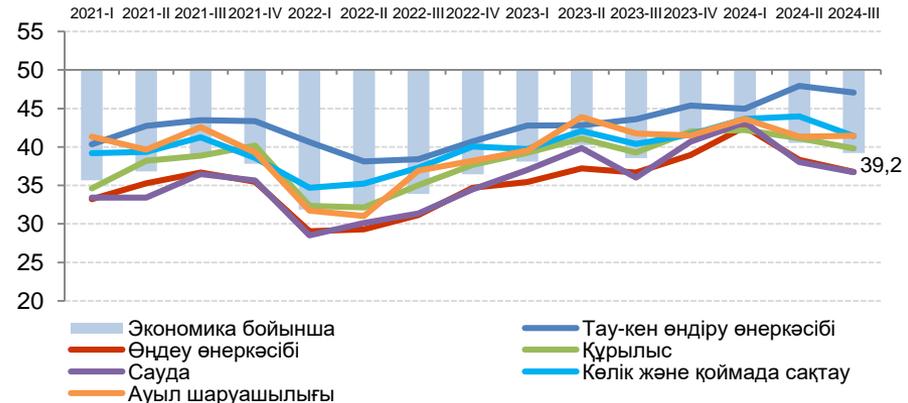
Шетелдік әріптестермен есеп айырысуда пайдаланылатын негізгі валюталар Ресей рублі мен АҚШ доллары болып қалуда (ауыл шаруашылығы саласын қоспағанда – онда Ресей рублі мен еуро басым). Ресей рублі тау-кен өндіру өнеркәсібінен басқа барлық салада басым (АҚШ доллары басым).

2024 жылғы 3-тоқсанда есеп айырысуда өңдеу өнеркәсібінің кәсіпорындары теңгені ең көп пайдаланды – 21,2%.

**6-график. Теңге бағамының Ресей рубліне қатысты өзгеруінің кәсіпорын қызметіне ықпалы (тоқсан ішінде салалар бойынша ДИ\*)**



**7-график. Теңге бағамының АҚШ долларына қатысты өзгеруінің кәсіпорындар қызметіне ықпалы (тоқсан ішінде салалар бойынша ДИ\*)**



2024 жылғы 3-тоқсанда теңге бағамының Ресей рубліне қатысты өзгеруінің теріс әсері барлық саладағы кәсіпорындар үшін өсті. Теңге бағамының АҚШ долларына қатысты өзгеруінің теріс әсері де тау-кен өндіру өнеркәсібінен, сондай-ақ көлік пен қоймада сақтаудан басқа барлық саладағы кәсіпорындар үшін артты.

\* ДИ, диффузиялық индекс 50 деңгейінен неғұрлым жоғары (төмен) болса, көрсеткіштің ықпалы соғұрлым оң (теріс), 50 деңгейі ықпалдың болмауын білдіреді

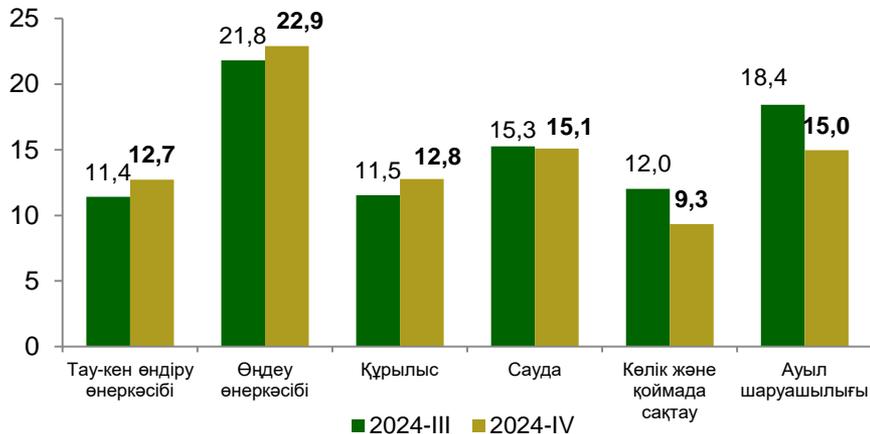
8-график. Кредиттеу шарттары қолайлы деңгейден жоғары кәсіпорындардың үлесі, %



1-кесте. Кредиттеудің орташа мөлшерлемесі, %

	Теңгемен		Шетел валютасымен	
	нақты	қолжетімді	нақты	қолжетімді
Тау-кен өндіру өнеркәсібі	16,4	5,9	6,0	2,5
Өңдеу өнеркәсібі	15,7	6,7	5,5	3,1
Құрылыс	19,6	7,3	4,8	3,6
Сауда	18,1	8,2	4,5	3,4
Көлік және қоймада сақтау	19,3	7,1	5,8	3,6
Ауыл шаруашылығы	16,6	6,5	5,0	3,1

9-график. 2024 жылғы 3-тоқсанда және 2024 жылғы 4-тоқсанда кредит алуды көздеген кәсіпорындар, %

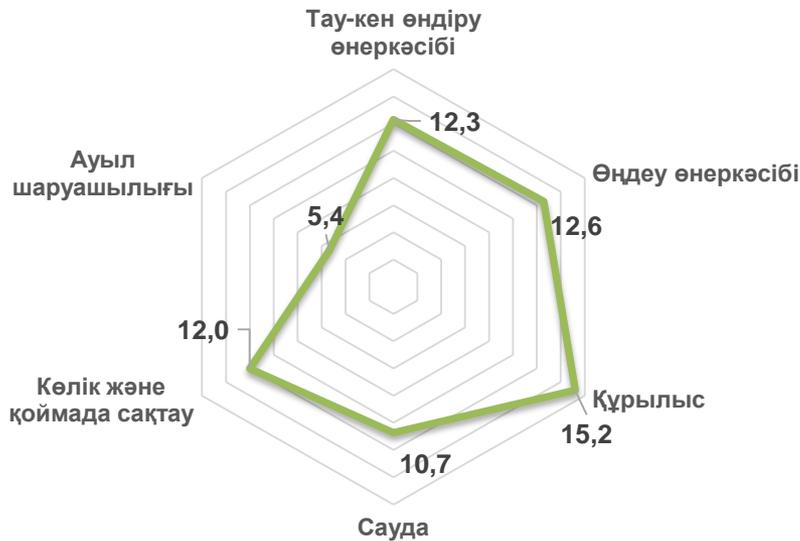


2024 жылғы 3-тоқсанда өңдеу өнеркәсібі мен құрылыстан басқа барлық саларда банктік кредиттеу шарттары тиімсіз болған кәсіпорындар үлесі төмендеді. Кредиттеу шарттары тиімсіз болған кәсіпорындардың ең көп саны өңдеу өнеркәсібіне (17,2%), ал ең аз саны көлік және қоймада сақтау саласына (12,3%) тиесілі.

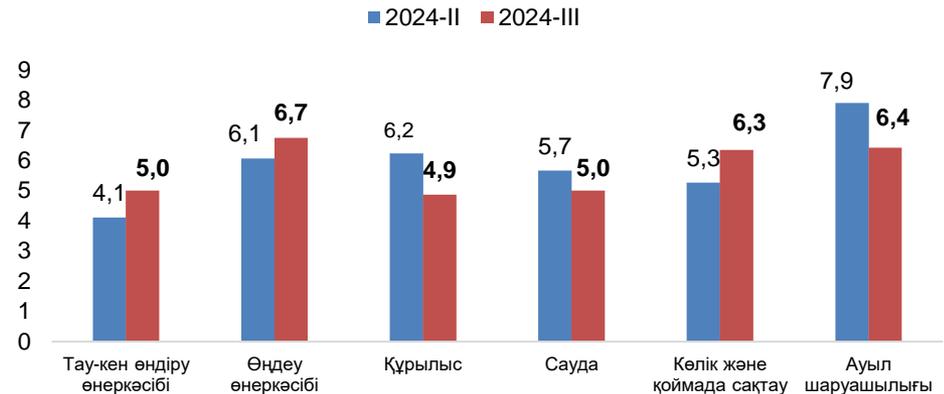
Теңгемен алынған кредиттер бойынша ең жоғары пайыздық мөлшерлеме құрылыс саласында (19,6%), ал шетел валютасында – тау-кен өндіру саласында (6,0%) байқалды.

2024 жылғы 4-тоқсанда кредит алуға ниетті кәсіпорындардың ең көп үлесі өңдеу өнеркәсібіне (22,9%), ал ең аз үлесі көлік және қоймада сақтау саласына (9,3%) тиесілі.

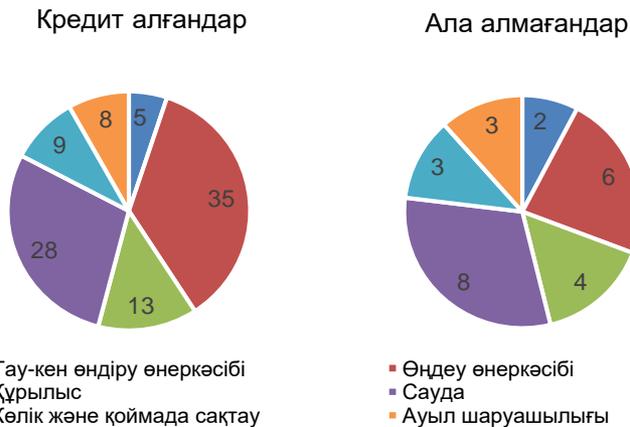
10-график. Орташа өлшемді\* кредиттік жүктеме\*\*, %



11-график. Банк кредиттері бойынша мерзімі өткен\*\*\* берешегі бар кәсіпорындардың үлесі, %



12-график. Кредит алуға берілген өтініштерді қарау нәтижесі, саны



2024 жылғы 3-тоқсанда құрылыс саласындағы орташа өлшемді кредиттік жүктеме басқа салаларға қарағанда жоғары болды. Бұл көрсеткіштің ең аз мәні ауыл шаруашылығы саласында (5,4%) байқалды.

Банктердің қарыздары бойынша мерзімі өткен берешегі бар кәсіпорындардың үлесі тау-кен өндіру және өңдеу өнеркәсібі, көлік және қоймалау салаларында ұлғайды.

2024 жылғы 3-тоқсанда барлық саладағы пікіртерімге қатысқан 26 кәсіпорынға кредит беруден бас тартылды.

\*Орташа салмақтанған мән - бұл жауаптар үлесі бойынша салмақтанған интервалдың орташа мәні

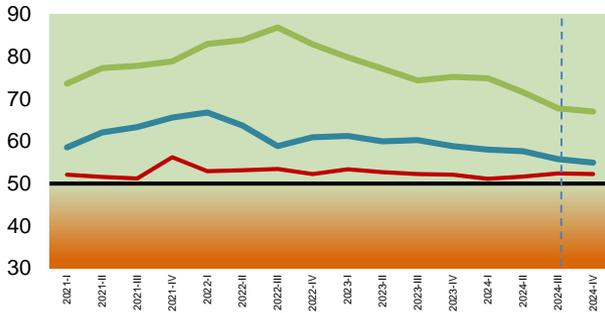
\*\* Ай сайынғы төлем / өнімді сатудан түскен кіріс \* 100

\*\*\* 90 күннен астам

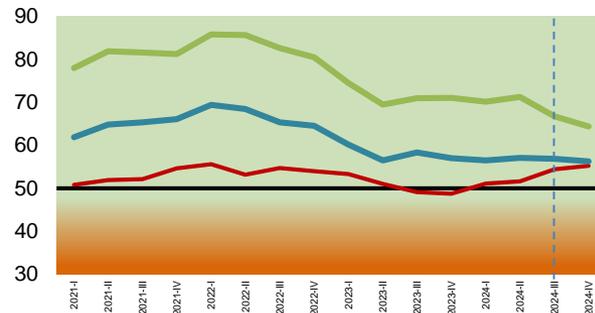
# Кәсіпорын қызметінің көрсеткіштерін бағалау

## Сұраныс және бағаларға шолу

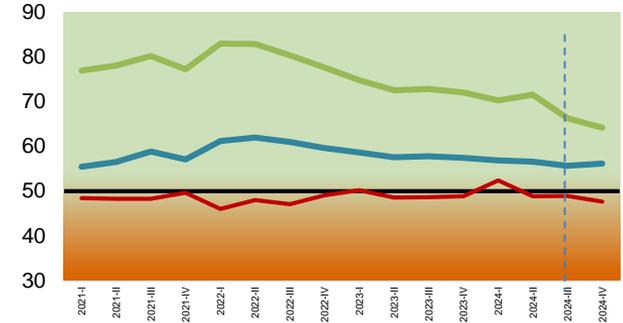
13-график. Тау-кен өндіру өнеркәсібі, ДИ\*



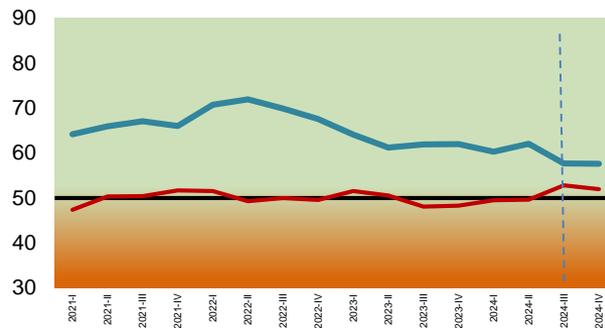
14-график. Өңдеу өнеркәсібі, ДИ



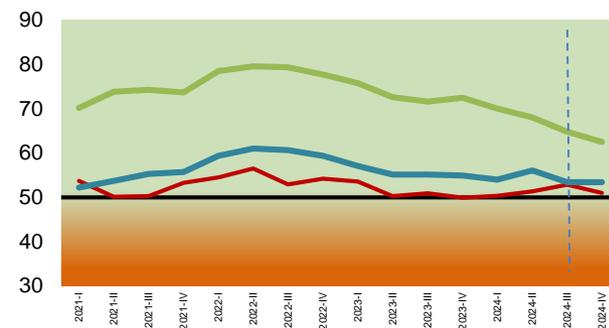
15-график. Құрылыс, ДИ



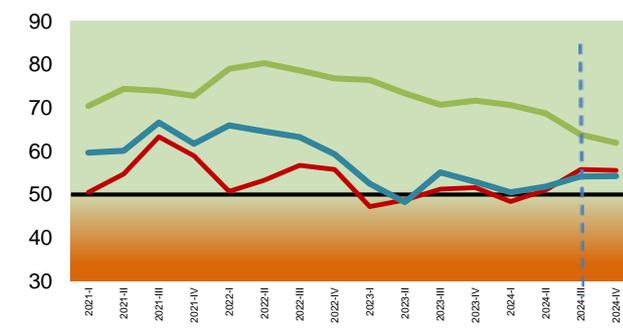
16-график. Сауда, ДИ



17-график. Көлік және қоймада сақтау, ДИ



18-график. Ауыл шаруашылығы, ДИ



— Сұраныс

— Дайын өнім бағасы

— Шикізат бағасы

2024 жылғы 3-тоқсанда **құрылыстан басқа барлық салада дайын өнімге сұраныстың** артқаны байқалды. 2024 жылғы 4-тоқсанда өңдеуші өнеркәсіптен басқа барлық салаларда сұраныстың баяулауы күтілуде.

2024 жылғы 3-тоқсанда **шикізат пен материалдар** бағасының өсуінің баяулауы барлық салаларда байқалды. Сонымен қатар, ауыл шаруашылығынан басқа барлық салаларда **дайын өнім бағасының** өсуі баяулады.

2024 жылғы 4-тоқсанда барлық салаларда **шикізат пен материалдар** бағасының өсу қарқынының баяулауы, сондай-ақ құрылыс пен ауыл шаруашылығынан басқа барлық салаларда **дайын өнім бағасының** өсу қарқынының баяулауы күтіледі.

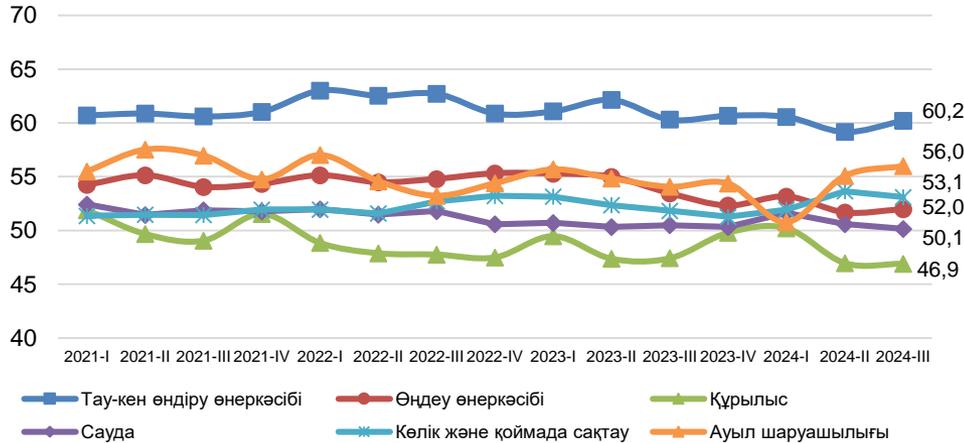
\*ДИ, диффузиялық индекс 50 деңгейінен неғұрлым жоғары (төмен) болса, көрсеткіштің ықпалы соғұрлым оң (теріс), 50 деңгейі ықпалдың болмауын білдіреді

\*\* 2024 жылғы 4-тоқсандағы кәсіпорындардың күтулері келтірілген.

# Кәсіпорын қызметінің көрсеткіштерін бағалау

## Өндірістік қуаттың жүктеме деңгейі

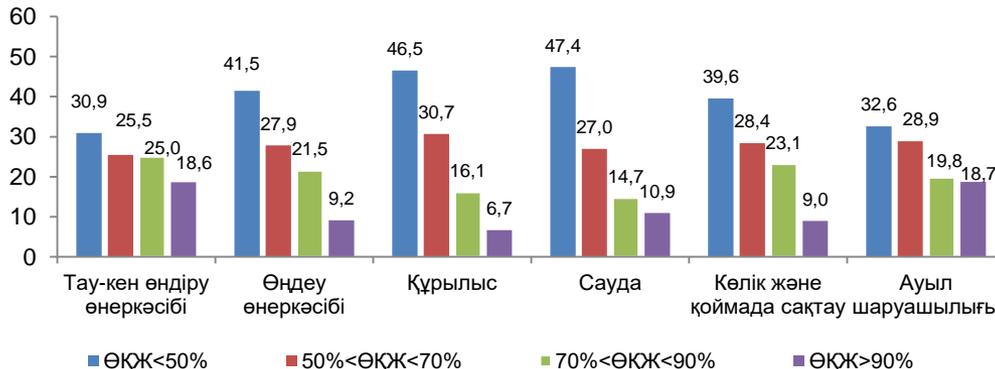
19-график. Салалар бойынша өндірістік қуаттардың орташа өлшемді жүктемесі\*, %



2024 жылғы 3-тоқсанда өндірістік қуаттың орташа өлшемді жүктемесі (ӨҚЖ) тау-кен өндіру және өңдеу өнеркәсібінде, ауыл шаруашылығында ұлғайды. Ауыл шаруашылығы мен тау-кен өндіру өнеркәсібінде жағдай өте жақсы, мұнда ӨҚЖ (ӨҚЖ $\geq$ 90%) барынша жоғары кәсіпорындардың үлесі басқа салаларға қарағанда көбірек.

ӨҚЖ-ның неғұрлым жоғары деңгейі тау-кен өндіру өнеркәсібінде (60,2%) болды.

20-график. Өндірістік қуат жүктемесінің 2024 жылғы 3-тоқсандағы деңгейі, кәсіпорындар үлесі %-бен



\* Орташа өлшемді өлшем – өндірістік қуаттар жүктемесінің деңгейі туралы сұраққа берілген жауаптар үлесі бойынша өлшенген аралықтың орташа мәні.

\*\* Маусымдық көрсеткіштер қосылмаған деректер

# Кәсіпорын қызметінің көрсеткіштерін бағалау

## Кәсіпорындардың қаржылық көрсеткіштері

**2-кесте. Негізгі көрсеткіштердің медианалақ мәні\***

	АӨК	ЖТҚК	ААК	СР**, %	ӨҚК	ААҚУ, %
Тау-кен өндіру өнеркәсібі	1,35	1,66	0,20	43,4	0,52	52,3
Өңдеу өнеркәсібі	1,51	1,49	0,23	24,3	0,39	65,3
Құрылыс	1,14	1,25	0,22	24,3	0,26	75,4
Сауда	1,25	1,22	0,40	20,1	0,28	81,8
Көлік және қоймада сақтау	1,19	1,74	0,19	33,0	0,51	35,0
Ауыл шаруашылығы	1,52	1,39	0,08	12,5	0,43	51,3

2024 жылғы 3-тоқсанда кәсіпорындардың қаржылық-шаруашылық қызметінің негізгі көрсеткіштері мынадай қалыптасты:

- ауыл шаруашылығы (**АӨК=1,52**) мен өңдеу өнеркәсібі (**АӨК=1,51**) кәсіпорындарының өтімділігі барынша жоғары
- өлік пен қоймада сақтау (**ЖТҚК=1,74**) кәсіпорындары барынша төлемге қабілетті болып табылады;
- саудадағы іскерлік белсенділік басқа салаларға қарағанда айтарлықтай жоғары (**ААК=0,40**);
- тау-кен өндіру өнеркәсібінің кәсіпорындары ең тиімді (**СР=43,4%**), ал ауыл шаруашылығы (**СР=12,5%**) аса тиімді емес болып қалуда;
- тау-кен өндіру өнеркәсібі (**ӨҚК=0,52**), көлік пен қоймада сақтау (**ӨҚК=0,51**) кәсіпорындарының өз қаражаты есебінен инвестицияларды қаржыландыру мүмкіндігі басқа салаларға қарағанда жоғары;
- сауда кәсіпорындары активтерінің басым бөлігі айналым қаражаты болып табылады (**ААҚУ=81,8%**).

**3-кесте. Қаржылық көрсеткіштердің сипаттамалары**

	Есептеу формуласы	Қысқаша сипаттама
АӨК (ағымдағы өтімділік коэффициенті)	Ағымдағы активтер/Қысқа мерзімді міндеттемелер	Компанияның ағымдағы міндеттемелерді (қысқа мерзімді) айналым активтері есебінен ғана өтеу қабілеттілігін сипаттайды. Көрсеткіш неғұрлым жоғары болса, кәсіпорынның төлем жасауға қабілеттілігі солғұрлым жақсы болады.
ЖТҚК (жалпы төлем қабілеттілік коэффициенті)	Активтер/Міндеттемелер	Кәсіпорынның барлық міндеттемесін (қысқа мерзімді және ұзақ мерзімді) оның барлық активімен өтеу қабілеттілігін көрсетеді.
ААК (активтердің айналымдылық коэфф-і)	ӨСТ/Активтер ӨСТ – өнімді сатудан түскен түсім	Активтерді пайдалану қарқындылығын (айналым жылдамдығын) көрсетеді. Кәсіпорынның іскерлік белсенділігінің көрсеткіштері ретінде пайдаланылады.
СР (сату рентабельділігі)	(ӨСТ-ӨӨҚ)/ӨСТ ӨӨҚ – өнімнің өзіндік құны	Ұйым түсімінің қандай бөлігі пайданы (салық салынғанға дейінгі) құрайтынын көрсететін ұйым қызметінің қаржылық нәтижелілігінің көрсеткіші
ӨҚК (өзін-өзі қаржыландыру коэффициенті)	МК/(МК+Міндеттемелер) МК – меншікті капитал	Меншікті инвестициялық қаражаттың инвестициялауға қажетті жалпы қаражатқа қатынасы
ААҚУ (активтегі айналым қаражатының үлесі)	Қысқа мерзімді активтер/Активтер*100	Баланстың жалпы өтімділігін бағалауға мүмкіндік береді

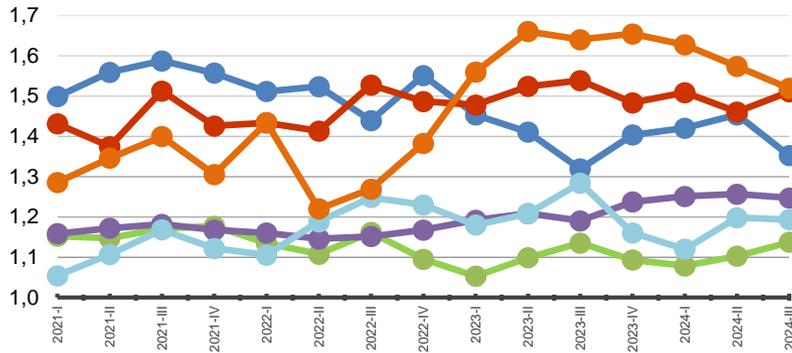
\*Орташа деңгейдің экстремалдық мәндердің әсеріне байланысты болуына қатысты медианалақ мәндер келтірілген

\*\* Пайыздар, салықтар және амортизация төлемдері бойынша шығыстар шегерілгенге дейінгі сату рентабельділігі

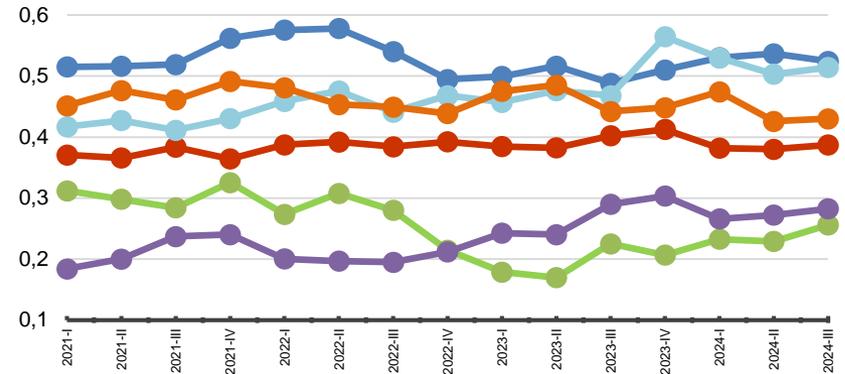
# Кәсіпорын қызметінің көрсеткіштерін бағалау

## Кәсіпорындардың қаржылық көрсеткіштері

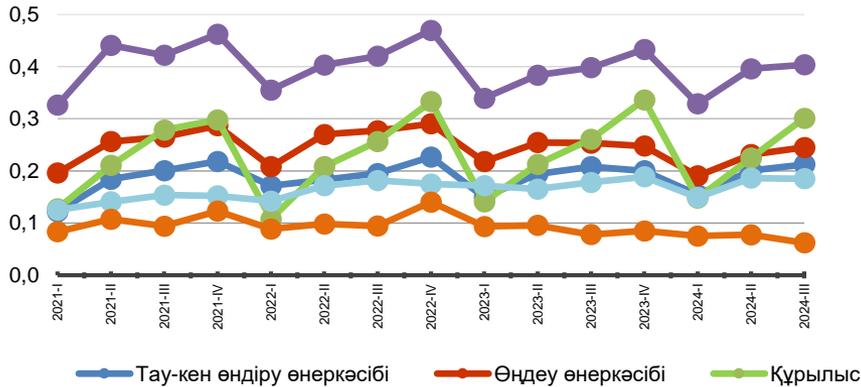
21-график. Ағымдағы өтімділік коэффициентінің динамикасы (АӨК)



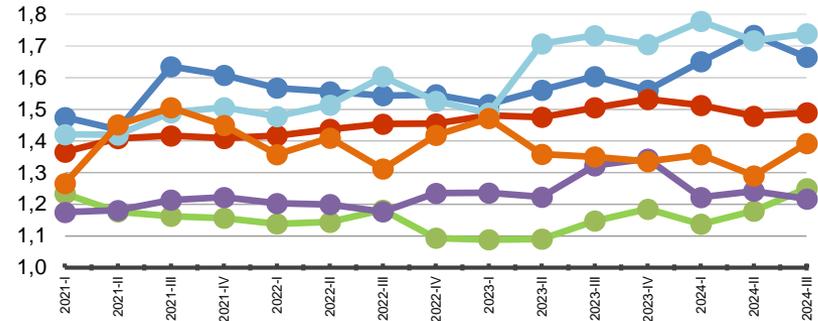
23-график. Өзін-өзі қаржыландыру коэффициентінің динамикасы (ӨҚК)



22-график. Активтер айналымдылығы коэффициентінің динамикасы (ААК)



24-график. Жалпы төлем қабілеттілік коэффициентінің динамикасы (ЖТҚК)



— Тау-кен өндіру өнеркәсібі — Өңдеу өнеркәсібі — Құрылыс — Сауда — Көлік және қоймада сақтау — Ауыл шаруашылығы

2024 жылғы 3-тоқсанда өңдеу өнеркәсібі мен құрылыс салаларында кәсіпорындардың **қысқа мерзімді міндеттемелерін өтеу мүмкіндігі жақсарды** (АӨК ұлғайды). Өз қаражаты есебінен инвестицияларды қаржыландыру мүмкіндігі тау-кен өнеркәсібі мен ауыл шаруашылығын қоспағанда, барлық салада ұлғайды (ӨҚК ұлғайды).

Ауыл шаруашылығын, көлік және қоймада сақтауды қоспағанда, барлық салада іскерлік белсенділіктің (ААК) жақсарғаны байқалды. Тау-кен өнеркәсібі мен саудадан басқа барлық салаларда кәсіпорындардың жалпы төлем қабілеттілігі (ЖТҚК) артты.

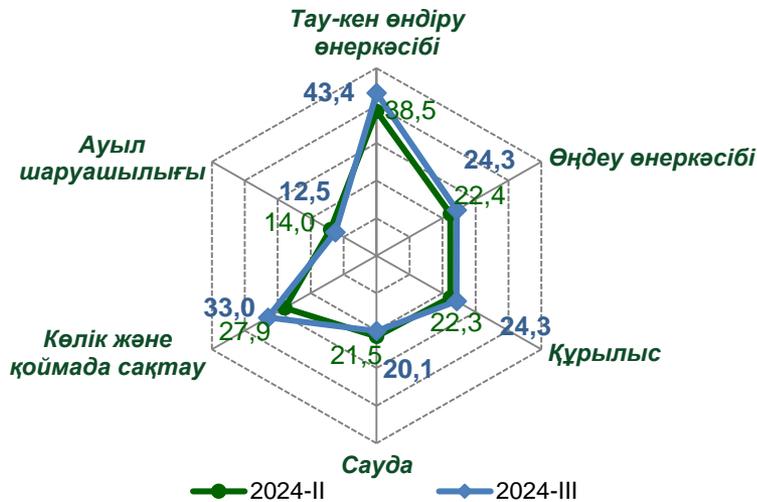
\* Орташа деңгейдің экстремалдық мәндердің әсеріне байланысты болуына қатысты медианалық мәндер келтірілген

\*\* Қаржылық көрсеткіштердің есептеу формулалары мен сипаттаулары 3-кестеде келтірілген (11-бет)

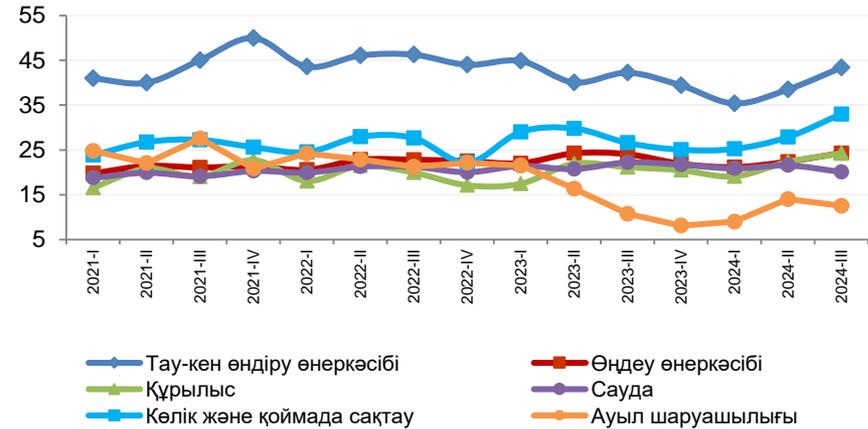
# Кәсіпорын қызметінің көрсеткіштерін бағалау

## Кәсіпорындардың қаржылық көрсеткіштері

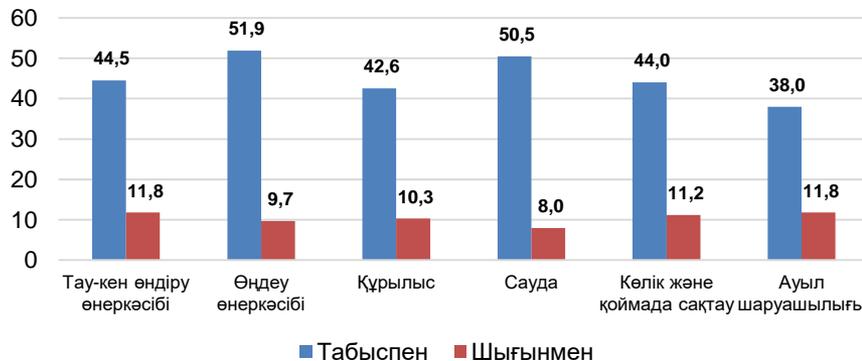
25-график. Сату көрсеткішінің орташа рентабельділігі\*, %



26-график. Сату рентабельділігінің динамикасы\*, %



27-график. Қаржылық жылды табыспен/шығынмен аяқтауды болжайтын кәсіпорындардың үлесі, %



**Сатудың рентабельділігі** (салық салғанға дейін және пайыздар мен амортизация төлеу бойынша шығыс шегерілгенге дейін) 2024 жылғы 3-тоқсанда ауыл шаруашылығы мен саудадан басқа, барлық салаларда жоғарылады. Тау-кен өндіру өнеркәсібінде сатудың рентабельділігі басқа салаларға қарағанда айтарлықтай жоғары.

Қаржы жылын **зиянмен** жабуды жоспарлап отырған кәсіпорындардың үлесі тау-кен өндіру өнеркәсібі мен ауыл шаруашылығында жоғары (11,8%).

Қаржы жылын пайдамен жабуды жоспарлап отырған кәсіпорындардың ішінде өңдеу өнеркәсібі (51,9%) және сауда (50,5%) салаларының бағалауы барынша жоғары.

Қарастырылып отырған барлық салаларда жылды пайдамен жабуды жоспарлап отырған кәсіпорындардың үлесі жылды зиянмен аяқтауды күтетіндердің үлесінен көп.

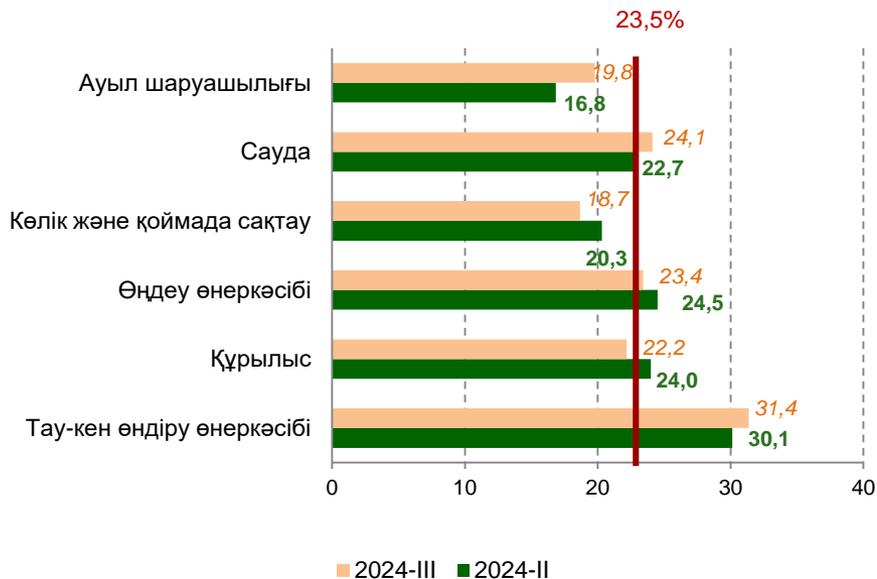
\*Орташа арифметикалық мәннің экстремалдық мәндердің әсеріне тәуелділігі жоғары болуына қатысты медианалық мәндер келтірілген

# Кәсіпорын қызметінің көрсеткіштерін бағалау

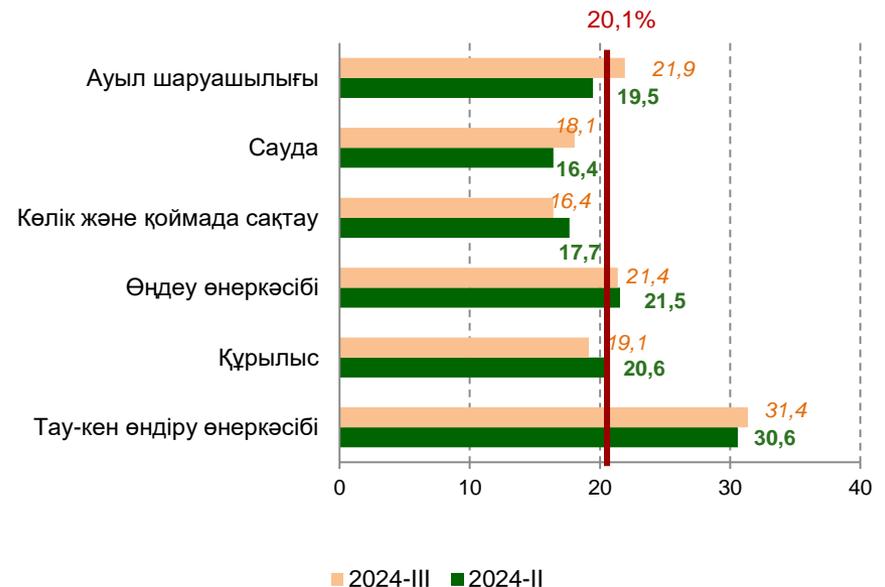
## Салалардағы борыштық ауыртпалық

Банк секторынан тыс, яғни жеткізушілермен, мердігерлермен, тапсырыс берушілермен, сатып алушылармен және т.б. өзара есеп айырысу бойынша мерзімі өткен берешек жағдайы өзгерді. 2024 жылғы 3-тоқсанның нәтижелері бойынша экономика бойынша орташа есеппен мерзімі өткен (90 күннен астам) **дебиторлық және кредиторлық берешегі бар** кәсіпорындардың үлесі шамалы (тиісінше **23,1%**-дан **23,5%**-ға дейін және **19,7%**-дан **20,1%**-ға дейін) ұлғайды. Ауыл шаруашылығы, сауда және тау-кен өндіру өнеркәсібі салаларында **мерзімі өткен дебиторлық және кредиторлық берешегі бар** кәсіпорындардың үлесі **ұлғайды**. Мерзімі өткен дебиторлық және кредиторлық берешегі бар кәсіпорындардың ең көп саны тау-кен өндіру өнеркәсібіне (**31,4%**-дан) тиесілі.

28-график. Мерзімі өткен дебиторлық берешек (%)



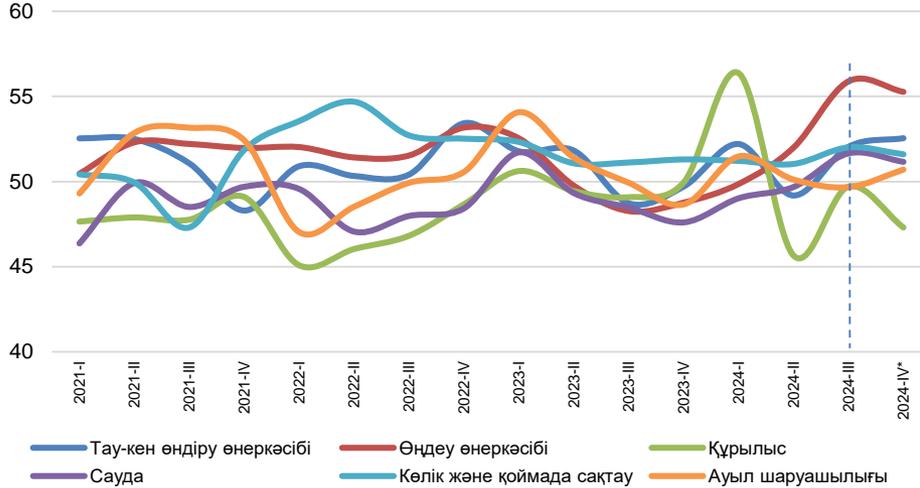
29-график. Мерзімі өткен кредиторлық берешек (%)



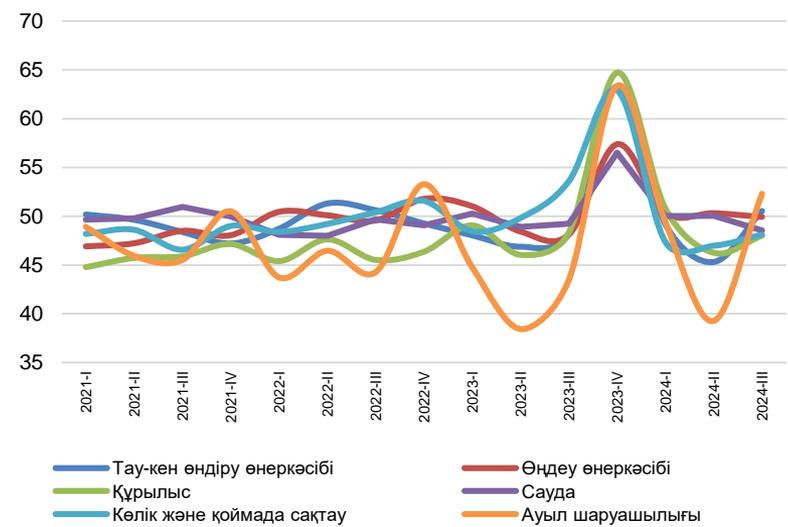
# Кәсіпорын қызметінің көрсеткіштерін бағалау

## Еңбекақымен және жұмыспен қамту

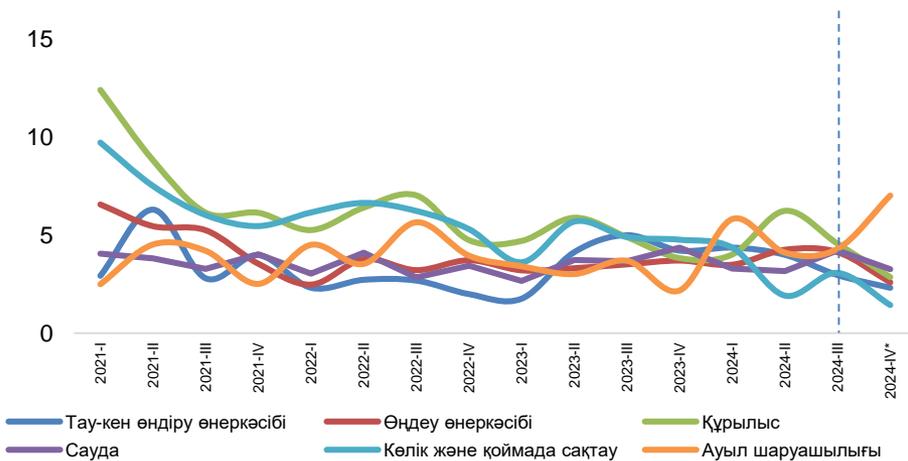
30-график. Өндіріс көлемінің өзгерісі<sup>1</sup>, ДИ<sup>2</sup>



31-график. Қызметкерлер санындағы өзгеріс<sup>3</sup>, ДИ



32-график. Орташа жалақыны төмендеткен кәсіпорындардың үлесі<sup>1</sup>, %



2024 жылғы 3-тоқсанда ауыл шаруашылығын қоспағанда, барлық салада өндіріс көлемінің ұлғаюы байқалды. 2024 жылғы 4-тоқсанда тау-кен өндіру өнеркәсібі мен ауыл шаруашылығын қоспағанда, барлық салаларда өндіріс көлемінің баяулауы күтілуде.

Өңдеу өнеркәсібі мен саудадан басқа барлық салаларда жұмыспен қамтылғандар саны артты.

2024 жылғы 3-тоқсанда ауыл шаруашылығы, сауда, көлік және қоймада сақтау салаларындағы өз қызметкерлерінің жалақысын төмендеткен кәсіпорындардың саны артты. 2024 жылғы 4-тоқсанда жалақы жағдайы ауыл шаруашылығынан басқа барлық салаларда жақсарады.

<sup>1</sup> Маусымдық көрсеткіштер қосылмаған деректер

<sup>2</sup> ДИ, диффузиялық индекс, 50 деңгейінен қаншалықты жоғары (төмен) болса, көрсеткіштің оң (теріс) әсер етуі соншалықты, 50 деңгейі әсер етудің болмағанын білдіреді

\* Графиктерде 2024 жылдың 4-тоқсаны бойынша кәсіпорындардың күтімі көрсетілген

<sup>3</sup> Маусымдық көрсеткіштер қосылмаған деректер (көлік және қоймада сақтауды қоспағанда)

- **Бәсекелестіктің** ең жоғары деңгейі әлі де саудада сақталуда.
- Кәсіпорындардың көпшілігі **нарықтық бәсекелестік** пен **Қазақстан экономикасының жай күйін** бизнесті жүргізудегі негізгі кедергі деп көрсетуде.
- 2024 жылғы 3-тоқсанда теңге бағамының **Ресей рубліне қатысты** өзгеруінің теріс әсері ауыл шаруашылығынан, көлік пен қоймада сақтаудан басқа барлық саладағы кәсіпорындар үшін шамалы ғана төмендеді. Теңге бағамының **АҚШ долларына қатысты** өзгеруінің теріс әсері ауыл шаруашылығын қоспағанда, барлық саладағы кәсіпорындар үшін өсті.
- Шетелдік әріптестермен есеп айырысуда пайдаланылатын негізгі валюта болып Ресей рублі мен АҚШ доллары қалуда (ауыл шаруашылығы саласын қоспағанда – Ресей рублі мен еуро басым). Ресей рублі тау-кен өндіру өнеркәсібінен және құрылыстан (АҚШ доллары басым) басқа барлық салаларда басым.
- 2024 жылғы 3-тоқсанда ауыл шаруашылығын қоспағанда, барлық салада өндіріс **көлемі** ұлғайғаны байқалды. 2024 жылғы 4-тоқсанда тау-кен өндіру өнеркәсібін және ауыл шаруашылығын қоспағанда, барлық салаларда өндіріс көлемі төмендеуі күтілуде.
- Тау-кен өндіру және өңдеу өнеркәсібі, ауыл шаруашылығы салаларында **өндірістік қуатты орташа өлшемді жүктеу** артты. **Өндірістік қуатты жүктеудің** ең жоғары деңгейі тау-кен өндіру өнеркәсібінде сақталуда (60,2%).
- **Барлық салаларда дайын өнімге сұраныс** артқаны байқалды.
- 2024 жылғы 3-тоқсанда ауыл шаруашылығы мен саудадан басқа барлық салада **сатылым рентабельділігі** өсті. Тау-кен өндіру өнеркәсібінде сатылым рентабельділігі басқа салаларға қарағанда едәуір жоғары.
- Ауыл шаруашылығы, сауда және тау-кен өндіру өнеркәсібі салаларында мерзімі өткен (90 күннен астам) **дебиторлық және кредиторлық берешегі** бар кәсіпорындардың үлесі **өсті**.
- 2024 жылғы 3-тоқсанда **шикізат пен материалдар бағасы** өсуінің баяулауы барлық салаларда байқалды. Бұдан басқа, ауыл шаруашылығынан басқа барлық салаларда **дайын өнімнің бағасы** өсуі баяулады.
- 2024 жылғы 4-тоқсанда барлық салада **шикізат пен материалдар бағасының** өсу қарқыны баяулауы, сондай-ақ құрылыс пен ауыл шаруашылығын қоспағанда, **дайын өнім бағасының** өсу қарқыны баяулауы күтіледі.